

CATALANISME

80 mirades (i+)

EDLibros

ÍNDIX

Nota de l'edició	13
Pròleg	15
Ciudadans de Catalunya: mai hem sigut un sol poble, ALBERT AIXALÀ	21
Reconstruir el catalanisme, JOAQUIM ALBAREDA	24
El catalanisme i el moment de la veritat, JORDI ALBERICH	28
Una mutació i un repte, FRANCESC-MARC ÀLVARO	31
Vells catalanismes, JORDI AMAT	34
El catalanisme reconsiderat, XAVIER ARBÓS	38
Vigència i límits del catalanisme, ASTRID BARRIO	44
Discutim com ho fem, però no qui som, ORIOL BARTOMEUS	48
Un catalanisme útil, LLUÍS BASSETS	51
Notes disperses, ALBERT BATLLE	54
Pi, AFRA BLANCO	56
El catalanisme, un antídote contra les trinxeres, LAIA BONET	60
El catalanisme, JOSEP RAMON BOSCH	64
El catalanisme un segle després, JOAN BOTELLA	68
Referèndum de lliure associació, XAVIER BRU DE SALA	73

ÍNDIX

Catalanistes, per fer què?, VICTÒRIA CAMPS	76
Catalanisme i independentisme, JOSEP MARIA CARBONELL	80
La cohesión social, eje vertebrador del catalanismo, MATÍAS CARNERO	83
Catalanisme polític, ferit de mort?, JORDI CASAS	86
Una mirada social al «procés» estroncat, FRANCESC CASTELLANA	90
Algunes reflexions sobre el catalanisme avui, ANTONI CASTELLS	94
Del nacionalisme al sobiranisme: el sostre de la independència, CARLES CASTRO	100
El meu catalanisme, ANDREU CLARET	103
Els ponts del catalanisme, GABRIEL COLOMÉ	107
Temps de reconstrucció, JOAN COSCUBIELA	108
La herida moral del nacionalismo, MANUEL CRUZ	115
L'independentisme, és catalanista?, Ma EUGENIA CUENCA	120
El catalanisme com a sistema de valors, JOSEP ANTONI DURAN I LLEIDA	123
Catalanisme polític, negacionisme i laïcitat, RAMON ESPASA	127
El catalanisme, avui, FRANCESC ESTEVA	132
El catalanisme integrador: el camí cap a la normalització política, IGNASI FARRERES	135
Un catalanisme nou, DANIEL FERNÁNDEZ	139
<i>Quo Usque</i> , RICARD FERNÁNDEZ DEU	141
Catalanisme i transversalitat, LLUÍS FOIX	145
Un sol poble, no dos, JORDI FONT	148

ÍNDIX

Pensar el futur, ENRIC FOSSAS	153
El catalanisme, JOAN FUSTER-SOBREPERE	157
Orígens i realitat, EUGENI GAY	160
Catalanisme: el remei contra la unilateralitat, LEOPOLDO GAY	164
El retorn a un catalanisme reconciliador, FRANCESC GRANELL	167
Catalanisme, igualtat i democràcia, JOAN HERRERA	171
La segona laïcitat, RAFAEL JORBA	176
El catalanisme del segle XXI, JORDI DE JUAN	179
Catalanisme i cohesió social, JAUME LANASPA	183
Quatre vectors del catalanisme, JOAQUIM LLIMONA	185
Un cop d'ull al passat medieval, ROSA LLUCH	189
La batalla de l'estar, JUANJO LÓPEZ BURNIOL	192
El catalanisme que hem conegut és difícilment ressuscitable, JOSEP LÓPEZ DE LERMA	196
El repte del catalanisme, CARLOS LOSADA	199
El catalanisme d'avui: Catalunya, PERE MACIAS	202
El catalanisme, avui (un decàleg personal), JOAN MAJÓ	206
Catalanisme i transversalitat, JOAN MARCET	210
El catalanisme, avui, MARGARITA MAURI	214
L'Europa de les ciutats, ANDREU MAYAYO	217
Les presses, sempre les presses, JORDI MENÉNDEZ	220
El catalanisme del «postprocés», JUAN MILIÁN	225
Realitat i reconstrucció del catalanisme. Què fer?, JOSEP MIRÓ ARDÈVOL	228
La radicalitat del catalanisme, MARC MIRÓ	233

ÍNDIX

Afrontar la divisió del país, ANDREU MISSÉ	235
Els reptes del catalanisme en les properes dècades, ROGER MONTAÑOLA	239
Catalanisme és governar, JOSÉ MONTILLA	242
El catalanisme polític com a catalanisme cultural, J. J. MORESO	246
La naturalesa del catalanisme, JOAQUIM NADAL I FARRERAS	250
Catalanisme, crisi, identitats, RAIMON OBIOLS	254
Confluència política i social del catalanisme, JAVIER PACHECO	258
La funció social del catalanisme: una mirada local, ALFREDO PASTOR	261
Pot ressuscitar el catalanisme polític?, JOSEP PIQUÉ	265
Poble, catalanisme, ciutadania, RAFAEL PRADAS	268
Catalanisme en quart minvant, VALENTÍ PUIG	272
El retrobament, ANTONI PUIGVERD	276
El catalanisme del segle XXI, LLUÍS RABELL	280
Reescrivint el relat del catalanisme, IGNASI RAFEL	283
El catalanisme i la pertinença múltiple, JOSEP MARIA RAÑÉ	287
Reformular les bases del catalanisme, LLUÍS RECODER	292
Catalanisme?, M. DOLORS RENAU	295
El catalanisme com a solució, FÈLIX RIERA	296
Fer-ho com sempre!, MIQUEL ROCA	300
El catalanisme com a espai de trobada, MARIO ROMEO	305
Un contracte social i polític nou, CAMIL ROS	308

ÍNDIX

Té futur el catalanisme?, FERNANDO SÁNCHEZ COSTA	312
Un catalanisme polític per la concòrdia, LÍDIA SANTOS	319
Algunes reflexions sobre les terceres vies i el catalanisme, ENRIQUE SENABRE	322
Catalanisme polític: punt i seguit, ISABEL SIERRA	326
En quin moment se'n va anar tot en orris, ALBERT SOLÉ	330
Els errors del catalanisme, JOAN TÀPIA	334
Divagacions i equívocs sobre el catalanisme, JOSEP M. VALLÈS	343
Catalanisme mestís, CARMEN VALLS	345
Patriotisme i progrés, SANTI VILA	349

NOTA DE L'EDICIÓ

El compendi d'articles que tenen a les mans és el producte d'una pregunta: Com hem d'entendre avui el catalanisme per tal que esdevingui factor de canvi de la nostra societat? Una pregunta que la plataforma de debat polític Portes Obertes del Catalanisme porta formulant-se des de la seva creació. Una pregunta que, al seu torn, permet afrontar i enfocar altres reptes que el catalanisme té oberts, com ara orientar la direcció de la seva aportació política, social i cultural. Un projecte ambiciós, els límits del qual encara no estan acotats perquè *Catalanisme* és una invitació a que altres veus puguin incorporar-s'hi per ampliar, encara més i en tota la seva pluralitat política, el caràcter coral d'aquesta iniciativa.

Volem ressaltar la diversitat de mirades que veuen el catalanisme com un camp, més o menys fèrtil, per redefinir l'espai polític a Catalunya. Això ens permet llegir l'enfocament d'aquesta obra: un conjunt nodrit de personalitats dibuixen el passat, el present i el futur de Catalunya i fan visible que, per tal que el catalanisme segueixi viu, ha d'estar sempre qüestionat, alerta als canvis i disposat a ser redefinit.

L'encàrrec de realització dels articles es va iniciar al juny, i la recepció d'originals es va tancar a mitjans

d'octubre de 2018. Si observem les dates en què s'han dut a terme el procés d'escriptura i la recepció dels textos, podem destacar que la gran majoria, encara que puguin referir-se a aspectes de l'actualitat política, busquen sobrevolar la conjuntura i les urgències per definir un espai de diàleg que transcendeixi l'actualitat.

Finalment, agrair a totes les persones que han participat en *Catalanisme* la dedicació, el rigor i la implicació en el projecte.

Moltes gràcies.

JORDI MENÉNDEZ I FÈLIX RIERA

PRÒLEG

EL CATALANISME NO CAP EN UN SOL PARTIT

Aquest llibre vol ser un clam. Vol ser l'expressió, a viva veu, de l'existència al nostre país d'un corrent polític transversal que coneixem amb el nom de *catalanisme polític*. Per alguns, la seva persistència pot semblar una obvietat. Però és una evidència que, en els darrers temps, el catalanisme s'ha vist sotmès a un foc creuat entre l'independentisme, d'una banda, i els partidaris del pur manteniment de l'estatu quo o del retrocés, de l'altra. Per això, no han estat poques les veus que han proclamat la seva defunció: en aquest joc de passar pantalles, tan de moda en els nostres dies, han considerat que aquesta ja estava, efectivament, superada.

Què és avui, el catalanisme? És un mer exercici de nostàlgia? És un record històric que s'esgota per l'eclosió de l'independentisme? Té sentit, en les circumstàncies polítiques actuals, parlar de catalanisme? És un espai vigent, motiu d'esperança? Té sentit la cultura del catalanisme per a les generacions posttransició? Segueix essent un espai central a la vida política catalana? Quins són els seus contorns, els seus reptes?... I, el més important, què han de fer els catalanistes, en plural, per ser útils en aquests moments de confusió i bloqueig institucional?

Aquests interrogants no tenen resposta fàcil. Ni tenen una resposta única. Precisament, la necessitat de reflexionar sobre la qüestió va estar en la base de la creació de la plataforma Portes Obertes del Catalanisme.

Portes Obertes, doncs, es va constituir el novembre de 2016 per vindicar el llegat del catalanisme i proclamar-ne la utilitat. En la declaració fundacional expliquem que, per nosaltres, el catalanisme no és una finalitat en si mateixa sinó un espai compartit que permet «plantejar i articular la diversitat d'aspiracions de la societat catalana, amb voluntat de cívica convivència amb la resta dels pobles d'Espanya i de presència i participació activa en la governabilitat de l'Estat». Diem, igualment, que l'espai del catalanisme hauria de permetre cohesionar la societat catalana des de la democràcia i el compromís de bastir ponts sense exclusions, i sobre la base del diàleg, la negociació i el pacte.

Nosaltres, sense voler representar la totalitat d'aquest espai, hem aventurat una definició del catalanisme a partir de tres compromisos:

En primer lloc, un compromís amb el desenvolupament del país, el benestar dels seus habitants i la preservació de la identitat col·lectiva, per mitjà de l'exercici de l'autogovern que es deriva de la seva condició de nació.

En segon lloc, un compromís amb una idea d'Espanya entesa com un projecte compartit, basat en el reconeixement de la diversitat, en la lleialtat institucional, en l'impuls de les reformes necessàries en cada moment històric i en la voluntat de liderar-les.

I, en tercer lloc, un compromís amb la construcció del projecte europeu, del qual volem sentir-nos participants i protagonistes.

I és en aquest marc de reflexió que vàrem posar en marxa el projecte Mirades sobre el catalanisme, convertit ara ja en el llibre que teniu a les mans, que és, en realitat, una obra col·lectiva.

No espereu en aquest recull de textos «una» resposta als interrogants que hem plantejat. Ni tampoc la fórmula màgica per sortir d'aquest mal pas en què entre tots hem situat el país. Hi trobareu, això sí, respostes. Diferents, contradictòries, complementàries... Hi trobareu, també, més preguntes, àcides, dolgues, preocupades...

I és que hi ha molts catalanismes. Uns més interessats a vindicar la història i la llengua, d'altres més avesats a vincular progrés nacional amb progrés social. De fet, podem afirmar sense embuts que el catalanisme no cap en un sol partit, atesos els seus contorns amplis i les diverses visions de la vida, l'economia, la cultura i la política.

En tot cas, el conjunt de textos que conformen aquest llibre constitueixen una visió calidoscòpica que confereix dimensió a una nova resposta catalanista.

Aquí trobareu perspectives ben diferents proposades des de l'espai catalanista compartit. Unes més crítiques amb el paper que el catalanisme ha jugat en la nostra història contemporània i en el temps present. D'altres, més escèptiques respecte del paper que pot representar en una societat tensionada que es mira de reüll i que bascula entre el temor de la fractu-

ra i l'esglai de la confusió. També hi trobareu mirades més entusiastes, que consideren que, precisament per la gravetat i la complexitat del moment, el catalanisme pot oferir una pista d'aterratge a tots aquells que volen compartir solucions. En tot cas, mirades complementàries que poden dibuixar un camí, un pont o una porta oberta que ens acosti a una sortida per garantir la convivència, la pluralitat, la democràcia i la vocació dels catalans d'autogovernar-nos.

Aquesta pluralitat de perspectives, que reforça la capacitat d'un catalanisme que vulgui ser útil, ens esperona a exigir coratge a les organitzacions polítiques per fer front a les reformes necessàries en l'organització territorial d'Espanya. És imprescindible, creiem, anar al moll de l'os de la qüestió: calen reformes de fons en el marc jurídic i constitucional, no per assolir el dret a l'autodeterminació —inexistent en cap constitució de les democràcies que ens serveixen de referent— sinó per dissenyar una redistribució del poder a Espanya que doni més joc als territoris. Perquè això va, finalment, de com distribuir la capacitat de decisió i el marge per l'exercici de l'acció política i de govern.

Creiem que Espanya és reformable. De fet, si som justos amb la nostra història contemporània comuna, hem de constatar que ho ha estat. Ara, el que cal és visionar amb lucidesa quines són les reformes necessàries... i quines les aliances per fer-les possibles.

També caldrà coratge, especialment a Espanya, per acceptar la pluralitat nacional, lingüística i cultural i treure'n conseqüències en el pla polític i institucional.

Coratge, tanmateix, per part de les formacions independentistes per dir la veritat. Per explicar als ciutadans i les ciutadanes el que es diu en privat però no s'afirma en les declaracions i proclames públiques. Per reconèixer els gravíssims errors comesos que han situat el nostre país en un atzucac.

La resposta positiva que ha obtingut el projecte Mirades ens esperona a empènyer aquesta reflexió col·lectiva, que considerem necessària i urgent, i a aportar el nostre gra de sorra. Aspirem, doncs, a eixamplar el diàleg sobre el catalanisme entre els catalanistes i més enllà d'aquests. I és que el debat profitós és el que es fa entre els qui pensen diferent, entre els qui introdueixen matisos i fins i tot contradiccions.

El risc que avui viu Catalunya és que la discussió sobre les solucions necessàries pel progrés del país es faci entre els qui pensen igual, cadascú en el seu racó de les certeses. Per la via del debat intern entre cada certesa només construirem dos mons paral·lels, confrontats, sense ni conèixer, ni comprendre ni respectar la posició de l'altre.

Hi ha encara un risc pitjor: el de qualificar els uns o els altres, segons que participin d'unes certeses o d'unes altres, de mals ciutadans i pitjors catalans. Així, creiem, no es construeix ni pàtria ni nació. I és que, efectivament, Catalunya ha de ser nació de tots i no només causa d'alguns.

MARIO ROMEO

President de Portes Obertes del Catalanisme

Novembre de 2018

CIUTADANS DE CATALUNYA: MAI HEM SIGUT UN SOL POBLE

ALBERT AIXALÀ

El catalanisme, com deia Josep Pla, «casa amb tot». I és per això que podríem pensar que ara és més necessari que mai. O més ben dit, tan necessari com ho va ser entre els anys cinquanta i setanta del segle passat. Necessari per casar espais enfrontats, per recosir el país, per redreçar-lo.

Ara bé, primer cal preguntar-se: què cal casar? Encara podem casar el catalanisme amb l'independentisme? I el catalanisme amb l'antiindependentisme?

Com es pot casar el poble català autoorganitzat que es va mobilitzar l'1 d'octubre de 2017, i que ara penja i pinta llaços grocs reivindicatius, amb els col·lectius —també autoorganitzats— que es van manifestar el 8 d'octubre i que ara es dediquen a treure o a repintar els llaços grocs de l'espai públic?

El 21 de desembre de 2017 els catalans van votar massivament. Però no ho van fer per forces polítiques que apostaven per la «reconciliació», sinó que van votar molt majoritàriament per les opcions polítiques que han polaritzat l'escenari polític català. Per tant, què en podem esperar d'aquest electorat en el futur?

Per repensar el catalanisme cal tenir present la profunda fractura que avui hi ha a la societat catalana. La fractura és severa i no existeix només entre la Catalunya interior i la Catalunya metropolitana. És present a

totes i cadascuna de les ciutats catalanes, grans, petites i mitjanes, sigui a Terrassa, Sabadell, Manresa o Igualada. A totes s'ha obert una esquerda territorial evident entre el centre i el barris, o entre els barris dels anys seixanta i setanta del segle passat i els barris «nous».

També a cada un dels districtes de Barcelona —i fins i tot a l'interior d'alguns barris— es pot copsar aquesta fractura. Dels resultats de les darreres votacions a nivell de secció electoral se n'obtenen unes radiografies incòmodes però molt reals. Reflecteixen l'existència de petits mons separats per tan sols uns centenars de metres i que reproduïxen, a petita escala, la gran fractura catalana.

Com han sorgit aquests mons separats? es pregunten alguns. Potser sempre hi han sigut però no els volíem veure. El catalanisme —com l'europeisme a l'Europa dels anys vuitanta i noranta— es donava per descomptat. Formava part del que en política europea es va anomenar *consens permissiu*. El consens permissiu al voltant del catalanisme també s'ha acabat.

Mai vam ser un sol poble. Aquesta és una veritat incòmoda per al catalanisme. L'eslògan «som un sol poble» era propi del voluntarisme dels anys setanta i vuitanta, però mai no ho hem estat un sol poble, i la llengua és l'exemple principal. Tots els membres de la meua generació vam anar a l'escola en català però la majoria seguim parlant prioritàriament la llengua dels nostres pares, que ara transmetem als nostres fills. I la llengua comporta, majoritàriament, una determinada identificació nacional: només un 10% dels votants independentistes són castellanoparlants i només un 10% dels votants no independentistes som catalanoparlants.

L'emergència de Ciutadans, una força política aliena al catalanisme i nascuda el 2006 a l'empара de la crisi estatutària, no és altra cosa que una conseqüència del fracàs del catalanisme. Fracàs per no haver sabut representar els catalans que no se senten nacionalment catalans. Fracàs d'una classe política que no ha sabut aglutinar bé la pluralitat social i nacional del país.

Durant molts anys es va dir que el catalanisme havia de ser una «fàbrica de catalanistes». I és cert que, probablement, durant un temps es va assolir aquest objectiu. Però a partir d'un moment indeterminat el nacionalisme català va esdevenir, també, una «fàbrica d'espanyolistes» entre bona part dels catalans que tenen el castellà com a primera llengua i que, progressivament, s'han anat sentint més espanyols. Primer de manera imperceptible, fins i tot per a ells mateixos, i després sense complexos: les celebracions per les victòries de la selecció espanyola de futbol a l'Eurocopa de 2008 i al Mundial de 2010 en van ser la primera mostra. Mai s'havien vist tantes banderes espanyoles als carrers de les ciutats catalanes. Aquella actitud sense complexos també va influir en el nou independentisme català: «si no reaccionàvem seríem assimilats». En aquells anys, entre 2006 i 2012, es va posar la llavor del que vindria tot seguit.

I ara, què? Hi ha solució? O ens encaminem cap a una Catalunya «a la belga» amb dues comunitats nacionals i lingüístiques que es donen l'esquena? Amb l'agreujant de que aquí compartim el territori.

L'única via per reconstruir la fragmentada societat catalana és recuperar el concepte de *ciutadania*.

Només podrem superar la divisòria entre els qui se senten «poble català» i els qui no si retornem als principis tarradellistes de l'any 1977: «Ciudadans de Catalunya».

El que ens defineix com a catalans és la ciutadania, el veïnatge català, que ens atorga uns drets i uns deures en relació a les institucions de govern de Catalunya. Uns drets de ciutadania que ens uneixen més enllà de la nostra llengua d'ús principal, la nostra identificació nacional i els nostres orígens.

Només des del reconeixement d'aquests drets, que ens fan a tots igualment catalans, podrem aprendre de nou a gestionar i a respectar la pluralitat i la diversitat de la societat catalana. El catalanisme, per tant, hauria d'abanderar el concepte de *ciutadania* —i la defensa del pluralisme polític i social— si vol tornar a ser un instrument per recosir la societat catalana.

Albert Aixalà (Barcelona, 1979) és llicenciat en ciències polítiques i màster en integració europea. Ha sigut director de la Fundació Rafael Campalans (2005-2013) i professor associat de ciència política a la UAB (2008-2009) i a la UPF (2015-2018). Actualment és funcionari de l'Ajuntament de Barcelona.

UNA MUTACIÓ I UN REPTE

FRANCESC-MARC ÁLVARO

La mutació del vell catalanisme polític en el nou independentisme és un fet que s'ha produït amb rapidesa d'ençà de l'any 2010, en un context afectat per la crisi econòmica, per la crisi de la Unió Europea i per la crisi del sistema institucional forjat durant la transició espanyola. La sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut d'autonomia que s'havia aprovat en referèndum va ser l'element extern que va activar una transformació política que és, sobretot, un canvi cultural i de mentalitat. Un canvi que, en contra del que han dit alguns polítics i comentaristes, no és fruit del suposat adoctrinament de l'escola catalana i els mitjans de la Generalitat. En una societat oberta és obligat pensar que els ciutadans fan les seves tries, ens agradin més o menys, a partir de la seva llibertat, de les seves percepcions i de la seva experiència. Això val tant per als qui són partidaris de la independència de Catalunya com per als qui voten un o altre partit.

La meitat de la societat catalana que vol la independència no s'ha tornat boja, no és seriós abordar la qüestió amb simplificacions d'aquesta mena. Si més de dos milions de persones, al voltant del 48% dels

votants, pensen que una Catalunya independent és la solució, deu ser perquè les altres vies són considerades inútils i obsoletes, començant per la continuïtat autonòmica. L'autonomia falla i, aleshores, la independència —que havia estat una hipòtesi minoritària i marginal— esdevé un horitzó possible per milers de persones que sempre havien acceptat el marc espanyol com una realitat indiscutible. La seqüència correcta és aquesta i no pas, com expliquen alguns, que la dèria independentista posa en crisi l'autonomia per caprici.

Feu memòria: a partir de l'any 2000, quan Aznar assoleix la majoria absoluta a les eleccions generals, comença una recentralització territorial a gran escala d'acord amb les doctrines que havia anat elaborant la FAES durant anys. L'objectiu era clar: reforçar la capitalitat de Madrid i que l'Administració central recuperés el màxim possible de competències cedides a les autonomies. La dreta, quan es va veure forta, va voler rearmar la idea de *nació espanyola* i buidar de contingut qualsevol assaig de plurinacionalitat. El PP ho portava a l'ADN i l'aznarisme no va fer res més que reescriure un relat que servia per fixar en el poder una nova generació. Catalunya havia de ser sacrificada per fer créixer els vots populars a la resta de l'Estat.

El PSOE no va tenir ni tremp ni voluntat de desmarcar-se d'aquesta onada recentralitzadora. El PSC ho va pagar car, en pèrdua de sufragis, influència i poder institucional. A partir del 2012, com és sabut, l'acceleració política va desembocar en un nou paradigma basat en la centralitat de l'independentisme i la reconfiguració dels espais socioelectorals. La desapa-

rició de Convergència Democràtica de Catalunya serveix com a metàfora del terratrèmol polític viscut en aquest país en menys d'una dècada. També és simptomàtic el fort creixement d'un partit com Ciutadans, que va ser fundat —molt abans del «procés»— per combatre les bases del catalanisme i explotar un nou lerrouxisme, amb gran perill per a la cohesió civil.

El vell catalanisme aspirava a mantenir la personalitat nacional de Catalunya dins l'estat espanyol mitjançant una obra reformista permanent, que era acollida per Madrid en virtut del joc de majories i minories parlamentàries. Jordi Pujol i Pasqual Maragall van ser els últims sacerdots d'aquesta religió, que va ser anorreada per la voluntat d'Aznar d'esborrar el que considerava «l'anomalia catalana». El disseny era i és fer de Catalunya una nova València, sotmesa al dictat i als interessos del Madrid de les elits.

El nou independentisme va rebel·lar-se contra això i va exigir respecte. Avui, malgrat els seus errors, ha aconseguit articular un relat atractiu basat en l'extensió de la democràcia i en la mobilització pacífica i transversal. Però aquest èxit comunicatiu queda frenat i afeblit per dues realitats que se solapen: la repressió que el Govern espanyol va posar en mans dels estaments judicials i les discrepàncies internes del bloc independentista, que són agudes i omnipresents. El fracàs polític de la primera etapa del «procés» —concretada en una declaració unilateral d'independència que no es va aplicar però que ha tingut conseqüències penals— sembla que hauria de portar el moviment, mancat de lideratges clars, a definir un nou discurs

i una nova estratègia a llarg termini. Però aquesta tasca no serà fàcil, perquè l'existència de presos i exiliats bloqueja la revisió del camí recorregut i alimenta els plantejaments tàctics i purament reactius.

D'altra banda, mentre els polítics de Madrid no assumeixin que la crisi catalana només es resoldrà a partir d'un referèndum pactat, viurem una situació cada cop més enquistada. Sigui com sigui, el vell catalanisme que volia reformar Espanya fent-se perdonar a Madrid no ressuscitarà, encara que alguns el reivindicuin moguts més per la nostàlgia que per la raó. L'independentisme ha arribat per quedar-se. El seu repte principal és no oblidar mai la gran lliçó del catalanisme clàssic: cal saber sumar per poder avançar.

Francesc-Marc Álvaro (Vilanova i la Geltrú, 1967) és periodista i escriptor, columnista de *La Vanguardia* i professor de periodisme a la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna de la URL.

EL CATALANISME
COM A SISTEMA DE VALORS

JOSEP ANTONI DURAN I LLEIDA

El catalanisme viu un dels seus moments més complicats. Avui, enmig del soroll, resulta gairebé impossible distingir entre el que representa aquest moviment polític i allò que forces sovint autoqualificades com a catalanistes defensen per a Catalunya.

Però és obvi que es tracta de qüestions ben diferents. D'entrada, podríem definir com a *catalanisme* la línia de pensament que considera que Catalunya és una nació i que reivindica la plenitud de la seva especificitat nacional. Per la manera com s'ha manifestat en el temps, podríem caracteritzar també aquest moviment per la seva pluralitat —en el sentit de no anar lligat a cap posició ideològica— i per haver manifestat sempre una voluntat renovadora, modernitzadora i democràtica. La pluralitat permet parlar de transversalitat. Si aquesta ha estat segrestada en algun moment, el catalanisme i la força motriu que genera se n'han ressentit. Tanmateix, el que passa avui dia a Catalunya és confús. El país i els seus dirigents han entrat en una línia de comportament polític, estesa arreu del món, en què la política no és l'art del diàleg i l'entesa sinó un espai de lluita i de confrontació. El populisme, la demagògia, els eslògans i els posicionaments simplistes no són actituds foranes. També les patim a casa nostra.

El catalanisme, doncs, ha quedat en certa manera fora de joc, de la mateixa manera que arreu del

món hi estan quedant les posicions conciliadores o les ideologies inspirades en el bé comú. La prova és que cadascú, des de la seva posició presa, es considera en plena possessió de la veritat, i l'altre ja no és un adversari polític legítim i respectable sinó un enemic pràcticament a abatre.

Sempre he defensat que el catalanisme és una manifestació més de l'humanisme i que la política no es pot entendre ni fer sense uns valors socials profunds. Tothom que faci política a Catalunya hauria d'entendre que Catalunya és una nació amb uns trets culturals i històrics innegables. La defensa de la llengua, de la identitat, de l'autogovern efectiu... són l'expressió d'una realitat que no es pot desconèixer ni menystenir. Per la seva emanació de la realitat nacional del país i per les seves característiques humanistes i de progrés democràtic, m'agrada definir el catalanisme com un sistema de valors que sempre hauria de ser present en totes les actuacions polítiques a Catalunya.

Per aquesta mateixa raó, considero que és imprescindible i urgent el retorn de la política als valors humanistes i democràtics. La situació de Catalunya, com la d'Espanya o la de molts altres països del món, no és sostenible. La confrontació, la crispació, la divisió en bàndols, poden ser útils per guanyar unes eleccions, però no serveixen per construir res. Ens equivocaríem si consideréssim que el futur de Catalunya es resoldrà de manera satisfactòria sense arribar a un consens més que majoritari dins de la societat catalana. I el cert és que algunes formacions pertanyents al catalanisme van caure en el parany de la pressa, en el parany

de les noves modes de fer política. Això és el que ara cal refer, no pas per renunciar a res o per reclamar-ho tot, sinó per avançar com una societat unida i pensant que allò que interessa no són les eleccions de l'any que ve sinó el futur de les generacions que ens succeeixin.

I per això crec que els valors que informen el catalanisme polític i, en definitiva, l'humanisme, tenen un gran futur i acabaran retornant a la política catalana i a la política en general. El primer que cal, però, és situar el diàleg en el nucli mateix de la política. La deriva actual és perillosa perquè ens ha acostat temeràriament o per imprudència al límit mateix de la confrontació, i no cal dir que, fins i tot, hi ha qui la busca com a forma d'aconseguir poder. Sense diàleg no hi pot haver entesa i, per això mateix, una societat sense consens no és una comunitat humana ni una identitat política. No es pot edificar cap projecte sense un consens majoritari i pacífic. I cal alçada de mires, visió de futur. La Unió Europea no hauria existit si, just acabada la Segona Guerra Mundial, un grup de polítics visionaris no haguessin entès que continuar com a gat i gos només portava mort i destrucció, i que calia superar diferències i veure què podien construir en comú. Aquí i ara ens falta aquesta visió de futur.

Cal retrobar el camí de la política, malgrat la duresa dels atacs i les moltes veus que fan bandera de la intransigència. I això no serà fàcil, perquè representa, també, treballar en molts altres fronts a més d'en el de l'anomenat «procés». Es tracta de defensar el progrés, la pluralitat, la democràcia, l'educació, els drets

socials, la solidaritat... Es tracta de retornar als valors que pensàvem que havíem assumit però que han esdevingut volàtils i fràgils.

Per això crec que el catalanisme té futur, perquè els seus valors són els únics que ens faran possible un futur. Sense aquest sentiment de comunitat ningú no anirà enlloc.

Josep Antoni Duran i Lleida (el Campell, 1952), advocat, fou tinent d'alcalde a la Paeria de Lleida, conseller de Governació i Relacions Institucionals de la Generalitat, diputat al Parlament, a Corts i al Parlament Europeu. Ha militat sempre a UDC.

FER-HO COM SEMPRE!

MIQUEL ROCA

La història de la Catalunya moderna i contemporània és indissociable de l'aportació del catalanisme polític. En moments diferents, i des de posicionaments i accents ben diversos, el catalanisme polític ha exercit un lideratge indiscutible en l'acció política a Catalunya durant els dos darrers segles. A vegades des de forces polítiques hegemòniques, d'altres mitjançant esforços plurals, i sempre amb una transversalitat evident. En la mesura en què Catalunya s'ha percebut a si mateixa com a nació, ha generat les forces polítiques necessàries per defensar aquesta identitat, especialment en el camp cultural, lingüístic i econòmic. I per això ha reclamat insistentment un reconeixement institucional amb vocació d'autogovern. La Mancomunitat, la Generalitat, l'autonomia, el federalisme, la confederació, el sobiranisme... tot això han estat, i són encara, posicions ideològiques que han trobat i troben aixopluc en el concepte ampli del *catalanisme polític*.

Així, és ben evident que el catalanisme polític té com a elements definidors la voluntat de *cohesió* i, per tant, la *transversalitat*; un afany *integrador*, compromès amb el *progrés*; una obsessió per la *unitat bàsica* de la societat al voltant dels valors que es volen preservar; el *pactisme* com a servitud del pluralisme; i la construcció d'espais *d'entesa i de projecte compartit amb la resta de l'Estat i d'Europa*. La relació d'aquests elements podria ser més llarga i, fins i tot, més detallada, però amb els assenyalats es defineix prou bé l'essència del catalanisme

polític com l'opció que es posa al servei de Catalunya per damunt de qualsevol altre objectiu. O, en tot cas, compatible amb altres objectius que no perjudiquen ni condicionen l'acció política del catalanisme.

D'entrada, però, abans d'examinar aquests elements definidors cal recordar que el catalanisme és sempre una opció de llibertat. Catalunya, com a nació, és en si mateixa un fet de llibertat. Es fa i viu en i des de la llibertat. Només la llibertat fa possible el fet viu de Catalunya. Parlar de Catalunya és parlar d'una voluntat d'ésser i, lògicament, això no és possible sense llibertat. La de tothom; la de tots i cadascun dels seus ciutadans. El catalanisme s'esmicola quan es refugia en cledes tancades. El catalanisme no pot ser altra cosa que una expressió de la llibertat de tots.

Sobre aquest punt de partida, el catalanisme respon a la voluntat de cohesionar la societat. Una societat oberta, inclusiva i equilibrada socialment i territorialment; una societat d'oportunitats, permeable, adreçada a tothom amb independència d'on vingui i del que cregui, d'on visqui i de què treballi. Catalanisme vol dir cohesionar i, per tant, té vocació de transversalitat. El catalanisme ha d'ésser com un fil que relligui voluntats i ambicions, diferències i opcions. El catalanisme ho vol inspirar tot, però ni pot ni ha de voler substituir-ho tot. Relliga, no dissol.

Com a seqüència lògica d'aquesta voluntat de cohesió, el catalanisme polític té un afany integrador. D'integració respectuosa, que preservi les discrepàncies, que les vulgui respectar; sense afany excloent; amb objectius inclusius. Tothom ha de ser destinatari

d'una mateixa política; no hi pot haver més diferències que les necessàries per fer-les desaparèixer. Un catalanisme que ignori o menystingui els qui no ho són perjudica i afebleix la identitat col·lectiva. La integració rebutja la divisió. Integrar no vol dir homogeneïtzar, ben al contrari: vol dir fer de la diferència i de la discrepància un enriquiment col·lectiu; vol dir sumar des del respecte.

Tot això no és possible sense una política de progrés. Sempre que el catalanisme polític ha estat hegemònic, sol o compartit, ha associat la seva acció a la causa del progrés. Progrés social, econòmic, cultural, cívic... no es pot cohesionar ni integrar sense progrés. I aquest progrés no pot ni ha d'ésser substituït per la gesticulació retòrica buida de contingut pràctic. Fer catalanisme és fer escoles de qualitat i una sanitat propera, universal, de qualitat; i ocupar-se del benestar, de les infraestructures, de l'economia i del creixement. Generar riquesa però també benestar. La nostra força, la del catalanisme, és també la força de l'economia del país. Catalunya vol i ha d'ésser motor de creixement, i el catalanisme no ha de perdre de vista aquest objectiu. De nou, la retòrica no pot confondre's amb el progrés real.

El catalanisme polític troba el seu hàbitat natural en la vocació d'unitat. Unitat no entesa com a uniformitat ni com a imposició dominant, sinó com l'afany de trobar objectius que puguin ser compartits per majories àmplies i significatives, fins i tot amb renúncia a posicions més ambicioses. La unitat ha estat el clima que ha donat a Catalunya les cotes més altes d'autogo-

vern. I és lògic: Catalunya és una societat plural i, en la mesura que el catalanisme polític vol ser l'expressió d'aquesta Catalunya, ha de respectar i fer seva aquesta pluralitat. Ha d'aprendre a pactar amb les expressions d'aquest pluralisme. Només així serà possible construir espais d'entesa amb l'Estat. El nostre pactisme no és tan sols una eina al servei d'una visió d'estat, és la projecció natural d'una manera de comprendre l'acció política, Catalunya endins i Catalunya enfora. El pacte és l'eina del catalanisme.

I el pacte ens fa més forts. Ens posiciona més establement en la nostra incardinació en un projecte compartit amb Espanya. El pacte complementa la llei i dona sentit a l'estat de dret. Ens hem d'acostumar a veure en el pacte —fins i tot en el que sembla més difícil— el millor company per al nostre futur. Pactar és difícil; però és el que sabem fer i és allò que ens ha permès persistir, créixer i estar aquí, avui, amb capacitat de seguir avançant. Renunciar al pacte com a objectiu és renunciar al futur.

Així s'ha fet Europa, i per això el catalanisme polític és i serà europeista. Pel que persegueix, pel que ha aconseguit, per la pau, per la llibertat i la democràcia, pel progrés i el benestar. Aquest és el nostre món i no ens en volem separar.

Aquest catalanisme, pot aplegar voluntats? Crec que sí. Ja ho ha fet altres vegades. Als marges del seu camí ens envolten precipicis. En aquests moments els precipicis són ben evidents i, per això, penso que és bo recordar el que ha estat i el que pot ésser un catalanisme integrador com a eina de superació del moment actual. Les concrecions d'aquesta filosofia poden ser

ben diverses, però serà difícil trobar-ne una altra que prosperi al marge dels elements definidors que han donat vida, històricament, al catalanisme polític.

Miquel Roca Junyent (Caudéran, França, 1940) és llicenciat en dret per la UB. Ha estat professor de la UB a les càtedres de Dret Administratiu i Dret Internacional entre 1962 i 1972 i entre 1995 i 2017, i professor de dret constitucional a la UPF.

Advocat en exercici des de 1962, és conseller d'Aigües de Barcelona, ACS i ENDESA.

Diputat per Barcelona i president del Grup Parlamentari Català al Congrés dels Diputats entre 1977 i 1995, va formar part de la Ponència que va elaborar la Constitució de 1978, així com de la comissió que va redactar l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

President de la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País.

PATRIOTISME I PROGRÉS

SANTI VILA

Havíem de dur el país a la preindependència i l'hem tinguda mesos en la preautonomia, amb l'autogovern suspès com a conseqüència de l'aplicació de l'article 155 de la Constitució i amb la convivència tensionada fins a extrems inimaginables per als qui hem nascut en democràcia. Per si no n'hi hagués prou, l'espai sobiranista ha quedat desconcertat, dolgut i dividit. Després de l'exhibició ciutadana duta a terme amb la mobilització de l'1 d'octubre de 2017, així com de l'esforç titànic d'uns i altres per fer-la possible, sembla com si el sobiranisme polític hagués quedat eixut i exhaust, esgotat de força i d'idees per poder mirar endavant amb un optimisme raonat. Com si d'un viatge en el temps i la geografia es tractés, carrers, places i balcons consistorials s'han omplert de pancartes reivindicant la llibertat per als presos i denunciant la vulneració de drets fonamentals a Espanya. Nostàlgics, els uns, d'uns temps de revoltes que segurament mai no van ser com ara, i escèptics, els altres, sobre la capacitat espanyola de no caure novament en lluites fratricides, una bona part del sobiranisme polític sembla resignat a atrinxerar-se a la muntanya i mirar de resistir, talment com van fer els carlistes després de ser derrotats contundentment a la tercera carlinada. Afortunadament, un altre sector, més audaç, ha emprès el camí de l'autocrítica respecte d'un mes d'octubre de 2017 tan ple d'errors i desenganys.

De tots és sabut, però, que res és més pernicios per al progrés dels homes que tenir el cor malalt de nostàl-

gia i el cap tocat d'escepticisme. Col·lectivament, a més, res seria més impropï de la cultura i la tradició del catalanisme que quedar atrapats en el ressentiment i deixar de ser motor de progrés i de modernització permanents. Recordem, si no, les tres característiques que històricament han definit més bé el programa catalanista: en primer lloc, una voluntat inalterable de ser, de perviure malgrat els també persistents il·lusos enterradors; segonament, una capacitat inigualable de crear riquesa i, encara més important, de repartir-la equitativament; finalment, una envejable capacitat d'integració de persones i d'idees nascudes aquí però també d'arreu del món! L'avui reivindicat per tothom Pasqual Maragall ho advertí amb la seva claredat habitual: «Una Barcelona habitada només per catalans seria un poble! Jo, en canvi, vinc a fer ciutat!». Aplicat a Catalunya, hauríem de revisar amb autocrítica els objectius i els mètodes que estem disposats a assumir i a implementar per seguir progressant. Perquè, si ho fem amb honestedat, segurament convindrem que ningú no havia pensat que el propòsit independentista causaria tanta tensió, tant patiment i tanta inestabilitat social i econòmica com ha provocat. Certament, la repressió predemocràtica soferta també ha resultat insòlita, dolorosa i humiliant. El que ens hem de preguntar, però, és si la utopia d'un somni com la independència, per molt legítim que sigui, compensa posar en risc tot el benestar, en forma de seguretats, llibertats i progrés, que hem assolit. I més quan amb prou feines la meitat dels catalans la desitgen! Si arribéssim a la conclusió que la resposta ha de ser negativa, aleshores la pilota tornaria al teulat de la política espanyola.

Perquè, si alguna cosa ha abonat inapel·lablement les tesis independentistes ha estat la constatació objectiva que Espanya no és que no necessités reformes, és que simplement no desitjava ser reformada! Penso que arribats a aquest punt, el problema de Catalunya ja no és de Catalunya sinó d'Espanya. I que Espanya, finalment, o serà plurinacional o no serà. La identitat nacional és un sentiment de pertinença que ha de ser viscut com ho és la confessió religiosa, des de la llibertat individual però també des del respecte i la tolerància cap al veí. Després de quaranta anys de consecucions exitoses en àmbits tan diversos com l'economia, la societat o la moral, Espanya no s'hauria de permetre tornar a ensopegar amb el desafiament de la modernitat ni, menys encara, amb el repte de fer de la diversitat, també de la diversitat nacional, un valor i no un problema. Des d'aquesta perspectiva, eradicar el nacionalisme espanyol —i també el català— és la darrera de les assignatures pendents d'un projecte polític que ha de poder-se cimentar, només, en el patriotisme constitucional.

Superat aquest escull, serà bo que uns i altres tornem a concentrar-nos en els veritables desafiaments que el segle XXI ens ha posat sobre la taula, i que no són altres que la necessitat de reconciliar capitalisme i democràcia; seguir creixent però d'una manera ambientalment i socialment sostenible; i aspirar, per què no, a fer contribucions científiques i tècniques decisives al repte planetari d'aconseguir la vida eterna o, si més no, una vida longeva i feliç per al màxim nombre de ciutadans. En aquesta agenda, per tradició, el catalanisme hauria de tenir-hi un paper protagonista.

Santi Vila i Vicente (Granollers, 1973) és llicenciat en lletres per la UdG i doctor en història contemporània per la UIC. És autor de diversos llibres, com ara *Elogi de la memòria* (2004, Premi Joan Fuster), *Visions des del reformisme modern* (2016) o *D'herois i traïdors* (2018). Ha estat diputat al Parlament de Catalunya, alcalde de Figueres, conseller comarcal de l'Alt Empordà i conseller de Territori i Sostenibilitat, de Cultura i d'Empresa i Coneixement del Govern de Catalunya. Professor a la URL, col·labora com a articulista a *La Vanguardia* i és director general d'Aigües de Banyoles.

